

Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2027–2029 koostamine

Keskkonnahariduse konverents | 23.10.2025

Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse soovitud tulevikupilt

Lähitulevik (3–4 aastat)

- Autoriteetne kõneisik, kes läheb peale
- Väärinfo kummutamine/kontrollimine
- Mida noorem, seda parem
- Võrdsed võimalused äärealadele

- Kõik grupid kaasatud
- Suurem ja järjepidev õpetajate koolitamine (erinevad ained)
- Regionaalsel tasemel keskkonnahariduse tugivõrgustiku hoidja paigas ja tööle rakendunud
- „Teeme ära“ põhimõttel kogukondade kaasamine (võtmetähtsusega eestvedajad, rohujuure tasandil kohalike kogukondade võimestamine)

- Järjepidevus
- Igas maakonnas loodushariduskeskus
- Transpordikulude kompenseerimine
- Loodusharidus igapäevase tasuta
- Ise tehtud projektile rahastus tagasi
- Õpetajatele koolitused, samuti õpetajaks õppijatele
- Kvaliteetsed juhendajad
- Programmide jagamise süsteem kõigile kättesaadavaks

- Ainekavades on konkreetselt kirjas keskkonnahariduse õpiväljundid (põhikool ja gümnaasium)
- Selge rahastus õuesõppe läbiviimiseks (kaugemate õppekäikude jaoks, et õppida teisi ökosüsteeme)
- Õuesõppe koht õppekavas
- Riik paneb KOV-ile kohustuse arendada (täiskasvanute) keskkonnaharidust kogukondades ja panustama lasteaedade/koolide eelarvesse
- Olemasolevate keskkonnasõbralike praktikate integreerimine keskkonnaharidusse – vaadata, mis inimesi kõnetavad ja panustada neisse
- Teadusrahastuses on nõue, et kaasatakse inimesi harrastusteaduse projektidesse

- Täiskasvanutele suunatud rahastus töötubade, õpitubade, loodusõhtute jaoks
- Inimene oskab luua seoseid eri valdkondade vahel
- Järjepidevus keskkonnahariduses lasteaiast täiseani
- Vähe kahastatud sidusteamade esiletõstmine (näiteks muld, põhjavesi, putukad ...)
- Toome elurikkuse mõiste taha sügavama sisu (geneetiline mitmekesisus, toidujulgeolek)
- Teadlikum/väiksem tarbimine, meediakajastused mõjutajana
- Tootetsükkel, globaalne kaubandus (Temu)
- Huvikoolid, sport, muusika jt. Kooli juhtkonna oluline roll
- Õpetajate ja koolijuhtide koolitused
- Massiüritused (jooksud, festivalid, toidutänav ...)
- Rohepesu
- Jäätmereformi jätkamine

Pikem perspektiiv (10+ aastat)

- Noorelt noorele kogemusvahetus
- Välisränne/õpilasvahetus
- Vähem formaalne, rohkem mitteformaalne (mitu päeva, erinevad vanused/sihtrühmad)
- Vaimne tervis nooruses, ilma tinistamiseta
- Kõik grupid kaasatud
- Õpetajad rakendavad uusi õpetamismeetodeid igapäevatoos
- Regionaalne toimiv võrgustik
- Sama põhimõtte erinevatel teemadel (kõik on omavahel seotud, tugevad, toimivad keskkonnateadlikud kogukonnad)
- Järjepidevus
- Toimiv süsteem (olemasoleva säilitamine)
- Reaalne koostöö kooli ja keskkonnahariduskeskuse vahel, et keskkonnahariduslik teave jõuaks kogukondade ja kohalike seltsideni

Kokkuvõte

Senise projektipõhisuse ja ebaühtlase kättesaadavuse asemel on eesmärgiks luua terviklik ja järjepidev raamistik, mis tagab kvaliteetse hariduse kättesaadavuse igale Eesti elanikule, alates lasteaiast kuni täiskasvanueani.

Selle soovitud olukorra saab jagada kolmeks peamiseks sambaks:

1. Struktuur ja ressursid: järjepidev ja kättesaadav süsteem (stabiilne rahastus, kättesaadavus, regionaalne tugivõrgustik, lõimimine haridusega)

2. Inimesed ja oskused: pädevad tegutsejad ja kaasatud kogukonnad (pädevad õpetajad, kvaliteetsed juhendajad, teadlikud ja kaasatud kogukonnad)
3. Sisu ja sõnum: sügavam mõistmine ja selge kommunikatsioon (väärinfo kummutamine, sügavam sisu, tarbimise teadvustamine, lõimimine igapäevaelu)

Kõige suurem väljakutse keskkonnahariduses ja teadlikkuses

- Lõppeesmärgini jõudmine - inimeste mõttemaailma ja käitumise reaalne muutus.
- Motivatsiooni tekitamine, kui huvi ei ole.
- Laste võimalus loodusesse radadele ja keskustesse tulla PÄRISELT. Hea looduskogemuse ja kontakti saamine.
- Looduses seostest arusaamine, kuidas keskkond mõjutab meie elukeskkonda
- Rahastus - kui omavalitsus ei võimalda koolile bussitransporti ja lapsevanemad samuti, võime lastele ju tasuta õppeprogrammi pakkuda, aga nad ei saa tulla...
- Kuidas suurendada formaalhariduse õpetajate pädevusi, et nad suudaksid lõimida keskkonnaharidust oma õppeainesse.
- Et igal pool - kodus, lasteaias, koolis, ülikoolis, poes, teatris, hobitegevuses, töökohas jm oleks mugav ja võimalik keskkonnateadlikult käituda.
- Inimesteni jõudmine, kui nad ei ole huvitatud või ei taha teada.
- Ühiskonnas muude tähtsate teemade seast välja paistmine
- Stabiilsuse puudumine mh rahastuses, projektipõhisus
- Mugavustsoonist välja astumine/välja suunamine ja probleemidele ausalt ja lahenduspõhiselt otsa vaatamine muude tulekahjude kõrval
- Täiskasvanute järjepidev harimine jätkusuutlikkuse teemadel
- "Meie" ja "nemad" suhtumine, mis polariseerib ja tekitab infomulle
- Keskkonnateemade vastu huvi tekitamine, nende laiem mõistmine täiskasvanute seas
- Et inimesed tarbiks vähem (asjad, riided, telefonid, autod, mööbel), teaks, et ei pea iga aasta uusi asju ostma.
- Riiklik sihipärane, suunatud rahastus, mida ei saaks laiali määrada eelarveridade vahel KOV
- Teema relevantsus nn tavalisele inimesele: raske on selgitada keskkonnateemade olulisust, kui argielus on nii palju muid muresid (maj-pol olukord jms)
- Üleriigilise keskkonnahariduse võrgustiku ebaühtlane jaotus ja õppeprogrammide kättesaadavus.
- Jõuda ettevõtjateni (nt põllumajanduses: elurikkuse ribad põldude vahel kohustuslik; pestitsiidide keelamine - tolmeldajad hävivad, mürgi kaevudesse)
- Õpetajad peavad liiga palju suutma
- Kõigile kooli klassidele ja lasteaia koolieelikute rühmadele õppeprogrammides osalemise tagamine
- Valeinfo, lineaarne majandussüsteem, huvi puudus, kaugenemine loodusest

- Noorte entusiastlike juhendajate leidmine, kes tegeleksid uue põlvkonnaga.
- Vähene keskendumine kogemisele ja kogemusele. Pole huvitav, kui väljaspool klassiruumi toinub samasugune õpe nagu klassiruumis.
- Ebapädevad õpetajad
- Rahastus
- Inimesed
- Kohaliku kogukonnaga koostöö
- Täiskasvanute mustrite muutmine või nende nügimine muutuste suunas
- Suurendada inimeste tegelikku keskkonnahoidlikku käitumist ja arusaamist, milleks see igapäevaeluks vajalik on.
- Järjepidevus
- Praktilised baastadmised, looduse tundmine
- Kvaliteet
- Kuidas teha keskkonnaharidus rahakoti sõbralikuks kõikidele?
- Valeinfo levitamine, polariseerivad teemad ühiskonnas
- Ümbritsevas maailmas toimuva vastuolulisus
- Keskkonnateadlikkus ja vastav käitumine inimeste hulgas
- Keskkonnast hoolimist mitteväärtustavate/mitte mõistavate inimeste toomine keskkonnahariduse juurde.
- Selgete ja lihtsate sõnumite levitamine igapäevaelu tasandil - järjepidevalt
- Tegelikuse ja sõnades tehtava vahe
- Riigi teema tõsiseltvõetavus ja järjepidev rahastus
- keskuste rahastusmudel
- Skeptikute ja vastaliste seisukohtade muutmine
- Täiskasvanute mõttelaadi muutus
- Vähe raha keskkonnaharidusele
- Kuidas jõuda skeptikuteni?
- palju erinevaid nõudeid
- Info liikumine
- Aeg
- Ise tealik olla ja osata väära tõest eristada
- Jõuda täiskasvanuteni
- Väärarusaamad
- Täiskasvanute harimine/arvamuse muutmine
- Tarbimises oleva info tõesus
- Kuudas mõõta tukemudt
- Bürokratia kasv ja paindlikkuse vähenemine.
- info üleküllus
- Õpilaste keskkonnahuvi suurendamine
- Motivatsiooni puudumine, mõnikord tunneb inimene liigset survet ülevalt poolt, sest selgitused ebapädevad.
- "Tänamatus". Kui pole otseselt looduse inimene sünnist saati siis tundub keskkonnaharidus ebaoluline
- Kvaliteedisüsteemi edasiarendus

- Kuidas ühiselt edasi areneda ja eestimaalaste keskkonnateadlikkust tõsta (edited)
- Inimste arvamus/ülemaailmne polarisatsioon
- Liiga suunatud formaali suunas.
- inimene ise igas vanuses
- Rohkem panustada ka lasteaedadele

Kokkuvõte

Suurim väljakutse on lõppeesmärgini jõudmine – kuidas tekitada ühiskonnas niivõrd tugev keskkonnateadlikkus, et see muutuks reaalseks igapäevaseks käitumiseks.

Praegu takistab selle eesmärgi saavutamist:

- Inimeste (eriti täiskasvanute ja skeptikute) motivatsiooni ja huvi on raske saavutada, kuna teema tundub kaugel või konkureerib muude muredega.
- Isegi kui huvi on olemas (nt koolides), takistab ebastabiilne rahastus ja logistika (nt transport) kvaliteetsete ja "päris" kogemuste pakkumist.
- Ilma kvaliteetse kogemusega on aga raske luua sügavamad seost loodusega, mis omakorda on vajalik püsiva mõtteviisi ja käitumise muutuse tekitamiseks.